

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за статистика

Методолошки објаснувања на податоците за должнички хартии од вредност, по секторите на имателите и на издавачите

Скопје, октомври 2022 година

Вовед

Прегледот за должничките хартии од вредност (ХВ) ги прикажува финансиските врски врз основа на финансискиот инструмент должнички ХВ помеѓу секторите во националната економија, како и помеѓу секторите во националната економија и секторот странство. Податоците се прикажани во матрица којашто го следи **принципот „од кого на кого“**, според секторот на имателите и секторот на издавачите на должнички ХВ. Поконкретно, податоците се однесуваат на состојбите на поседувани домашни и странски должнички ХВ од страна на резидентните иматели, како и за состојбите на поседувани домашни должнички ХВ од нерезидентните иматели.

Прегледот за должнички ХВ е систематизиран детален приказ на податоците за должнички ХВ, коишто се расположливи на поагрегирано ниво во рамките на статистиката за финансиските сметки, каде што се прикажани податоци за сите финансиски инструменти.

I. Методолошка основа и изготвување податоци за хартии од вредност

1. Поим, дефиниција и опфат на податоците

Должничките хартии од вредност се договорни инструменти коишто на имателите им даваат безусловно право да добијат фиксен или варијабилан доход во вид на купонски плаќања (камата) или определена фиксна сума (главница) којашто се исплаќа на одреден датум. Тие се преносливи инструменти со коишто се тргува на организирани пазари како што се берзите, или пак на т.н. „пазар преку шалтер“. Должничките ХВ вклучуваат записи, обврзници, преносливи депозитни сертификати, комерцијални хартии од вредност, облигации, хартии од вредност обезбедени со средства и слични инструменти.

Податоците за должничките хартии од вредност се изготвуваат според неколку меѓународни стандарди: Систем на национални сметки СНС 2008¹, Европски систем на сметки ЕСС 2010², Прирачник за платен биланс ППБ6³, Прирачник за статистика на хартии од вредност 2015⁴.

Должничките хартии од вредност опфаќаат краткорочни и долгорочни хартии од вредност (записи и обврзници) издадени од домашни издавачи, тргувани на домашни и на странски финансиски пазари. Исто така, тие ги опфаќаат и хартиите од вредност издадени од странски издавачи, поседувани од домашни иматели.

Податоците се објавуваат со квартална динамика, на неконсолидирана основа и се однесуваат на состојбата на крајот на секој квартал. Податоците се прикажани во милиони денари, а хартиите од вредност деноминирани во странска валута се конвертираат во денари според девизниот курс на датумот на состојба.

Како основен извор на податоци се користат податоците од Централниот депозитар за хартии од вредност (за тргувањето на домашниот пазар) и извештајот ВХВ2 за состојбата

¹ System of National accounts SNA 2008

² European system of accounts ESA 2010

³ Balance of Payments manual BPM6

⁴ Handbook on Securities Statistics 2015

и промените на вложувањата во должнички XB (за тргувањето на странските финансиски пазари). Како извори на податоци се користат и податоците од други статистички извештаи од примарните статистики. Во случај да има повеќе извори за исти податоци (за даден сектор), подготовката на податоците се заснова на хиерархиската поставеност на изворите.

2. Класификација на институционални сектори

Секторизацијата е во согласност со меѓународните стандарди и Националната класификација на институционални сектори⁵ објавена во Службен весник.

Податоците се прикажани по принципот „од кого на кого“, според секторот на имателот и секторот на издавачот (наведени во Прирачникот на ММФ за СДДС+⁶), групирани во следниве сектори⁷:

- Нефинансиски друштва;
- Финансиски друштва;
- Држава;
- Домаќинства и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата (НПИСД) и
- Нерезиденти.

3. Метод на вреднување

Основен принцип на вреднување на XB е пазарното вреднување. XB тргувани на странски пазари се вреднувани по пазарни цени добиени преку Извештајот VXB2, а XB тргувани на домашен пазар се вреднувани согласно со пазарните цени од Македонската берза. Во вредноста на XB е вклучен и износот на пресметана камата на XB на крајот на референтниот период.

Дел од државните хартии од вредност се вреднувани по номинална вредност, дополнително приспособени за износот на дисконтот/премијата и пресметаната камата.

II Политика на објавување и ревизија на податоците

1. Политика на објавување на податоците

Податоците за должничките хартии од вредност се објавуваат со утврдена динамика и рокови дадени во [календарот на објавување на податоците](#) (расположлив на интернет-страницата на НБРСМ).

⁵ https://www.stat.gov.mk/KlasifikaciiNomenklaturi/Arhiva/SKIS_2005KlasifikacijaNaInstitucionalniSektor.pdf

⁶ <https://dsbb.imf.org/content/pdfs/sddsplus15.pdf>

⁷ Подетални информации за секторската класификација на институционалните единици се расположливи во [Методолошки објаснувања за составување годишни финансиски сметки во Република Северна Македонија](#).

2. Политика на ревизија на податоците

Податоците се ревидираат во случаи на:

- добивање нови и/или коригирани информации и податоци од извештајните единици; или
- промени кај изворите на податоци или методологијата за составување на должничките хартии од вредност.

Во согласност со меѓународните препораки, за позначајните измени во податоците коишто произлегуваат од извршените ревизии се дава соодветно објаснување со фуснота или во рамките на соопштенијата за печат.

Ревизијата на податоците во историската временска серија се врши почнувајќи од моментот на појавување на настанот што довел до измена на податоците, или доколку за тоа не постојат соодветни услови, за најдолгиот можен изминат период. Доколку настане измена во прикажувањето на податоците, историската временска серија се ревидира почнувајќи од моментот на воведување на новиот показател, доколку за тоа постојат соодветни услови.

Подетални информации за основните принципи, класификациите и изворите на податоци може да најдете во [Методолошките објаснувања за составување годишни финансиски сметки во Република Северна Македонија](#).